

L'estructura social juvenil a Catalunya: una anàlisi de la diversitat de la vulnerabilitat social entre els joves catalans¹

Social youth structure in Catalonia: An analysis of
varying social vulnerability among young Catalan people

Sergio Porcel

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Jordi Gumà

Centre d'Estudis Demogràfics

Correspondència: Sergio Porcel. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).
Universitat Autònoma de Barcelona. Campus de la Universitat Autònoma de Barcelona.
Plaça Nord, edifici MRA, planta 2. 08193 Bellaterra, Cerdanyola del Vallès (Barcelona).
A/e: sergio.porcel@uab.cat.

Data de recepció de l'article: febrer 2012

Data d'acceptació de l'article: gener 2013

Resum

El debat sobre l'homogeneïtat-heterogeneïtat de la població jove és una de les controvèrsies més importants en el si de la sociologia de la joventut. Aquest article parteix d'una concepció heterogènia d'aquest segment de població i presenta una anàlisi sincrònica de la realitat juvenil catalana sobre la base de tres àmbits: la formació acadèmica i el capital cultural; el treball, i el poder adquisitiu de la llar on viuen. Els resultats mostren els diferents graus de vulnerabilitat social que presenta internament el col·lectiu jove, així com la rellevància de diversos aspectes en la configuració de la desigualtat social juvenil com ara la procedència social, el nivell de formació assolit o la situació d'emancipació domiciliària dels joves.

Paraules clau: joves, estructura social, vulnerabilitat social, reproducció social.

Abstract

The debate on the homogeneity-heterogeneity of young people is one of the key controversies within the sociology of youth. This article takes as its starting point a heterogeneous

1. Aquest article es deriva d'un projecte de recerca més ampli denominat *Joves qualificats en precari: una aproximació sociològica al terme mileurista*, finançat pel Centre d'Estudis d'Opinió i desenvolupat en el si de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona durant l'any 2008. Els autors de l'article agraeixen la col·laboració i les aportacions en aquest projecte d'Elena Sintès i de Pedro López.

understanding of this population group and presents a synchronic analysis of young Catalan people in three spheres: education and cultural capital, employment, and home purchasing power. The results show the differing degrees of social vulnerability which characterise the structure of this group, as well as the relevance of certain aspects – such as social background, level of education or emancipation from parents – in shaping social inequality. **Keywords:** youth, social structure, social vulnerability, social reproduction.

1. Introducció

La concepció del col·lectiu jove com un segment homogeni o heterogeni de la població és una qüestió sobre la qual els corrents teòrics més importants de la sociologia de la joventut mantenen visions contraposades. D'una banda, les perspectives teòriques que tradicionalment han mantingut un pes més gran en aquesta matèria, la perspectiva de cicle vital i la perspectiva generacionista, malgrat la diferenciació dels seus plantejaments,² conceben els joves com un bloc social uniforme, un grup social amb entitat pròpia sense gaires matisos en la seva estructura interna (Casal *et al.*, 2006; Sintès i Porcel, 2008). D'altra banda, la irrupció amb força en els darrers anys de la perspectiva biogràfica (Brannen i Nilsen, 2002; Casal *et al.*, 2004; Casal *et al.*, 2006; Miret *et al.*, 2008), centrada en el procés de transició entre la joventut i l'adulthood, va introduir un gir en aquest sentit. Les anàlisis diacròniques realitzades des d'aquesta perspectiva posen de manifest l'existència de diferents itineraris de trànsit dels joves cap a l'adulthood i com aquests s'han diversificat i transformat en les darreres dècades (Casal, 1996; Du Bois-Reymond, 2009; Furlong i Cartmel, 2001 i 2007; Heinz, 2009; Shanahan, 2000).

El present article s'insereix en aquest debat, posant de manifest l'heterogeneïtat interna de la població jove a partir de l'anàlisi de la seva estructura social. A diferència del que proposa l'enfocament biogràfic, en aquest cas no es realitza una anàlisi diacrònica, sinó sincrònica, focalitzada en les característiques socials dels individus mateixos i no pas en els seus itineraris de transició a l'adulthood. Si bé és cert que, tal com ho expressa Merino (2008), l'anàlisi sincrònica d'un grup social tan dinàmic i inestable com és el col·lectiu jove comporta algunes limitacions, es considera que és l'única manera de conèixer com s'estructura la realitat social juvenil, encara que es tracti d'una situació voluble, inestable, que probablement es transforma ràpidament. Amb aquesta anàlisi es pretén, també, identificar quins són els elements que tenen un paper més rellevant a l'hora de posar els joves en situacions de més o menys vulnerabilitat social, la qual cosa ajudarà a entendre millor els aspectes clau que desdibuixen la igualtat d'oportunitats entre els joves.

El text s'articula en tres parts. En la primera es reflexiona en l'àmbit teòric sobre la vulnerabilitat social i sobre com aquesta es distribueix de manera desigual entre els joves. En la segona, s'indiquen els aspectes metodològics de la seqüència d'anàlisis multivariables que s'ha portat a terme i es reflexiona sobre la idoneïtat metodològica d'aquesta anàlisi en l'estudi de l'estructura social. Finalment, s'exposen els resultats de l'anàlisi i la seva interpretació.

2. La perspectiva de cicle vital fragmenta la població en funció d'una sèrie de transicions vitals associades a l'adquisició de rols socials per part de l'individu. La joventut és concebuda de manera dinàmica, en moviment, com una transició cap a l'adulthood, un pas que és marcat per la consecució de l'emancipació plena (Casal *et al.*, 2004). Sota l'enfocament generacionista, en canvi, vinculat a la teoria marxista, els joves són percebuts com a agents de canvi social. La tensió entre dues generacions amb valors i imaginaris confrontats, com a conseqüència d'haver viscut en contextos històrics diferents, entra en un procés dialèctic que esdevé la transformació social (Feixa, 1993).

2. La vulnerabilitat social com a eix vertebrador de l'estructura social juvenil

D'ençà dels anys setanta, el context social dels països desenvolupats ha estat marcat per l'augment de la vulnerabilitat social i pel sorgiment de noves formes de pobresa. Aquest escenari sorgeix de manera associada a la simultaneïtat de tres processos: el deteriorament del treball com a conseqüència del nou model econòmic postfordista; l'increment de la feblesa dels vincles socials, un aspecte que apareix lligat al procés d'individualització social, i la inadaptació de les polítiques socials a l'hora de donar resposta a les noves necessitats socials emergents (Paugam, 2007).

Sota aquests paràmetres, la nova pobresa va més enllà d'una qüestió estrictament material o econòmica, s'ajusta més aviat a una situació d'exclusió social que es produeix sobre la base de diferents aspectes de la vida de les persones (educació, treball, relacions personals, residència i salut). Per a Castel (2001), aquesta situació d'exclusió no es pot formular en termes d'*in* i *out*, sinó que forma part d'un procés, d'un contínuum de situacions, que van des de la *integració, seguretat o estabilitat* (ocupació, protecció social i solidesa familiar i relacional), passant per la *vulnerabilitat, precarietat o inestabilitat* (situació de fragilitat, precarietat laboral, suport familiar o relacional feble), i arribant a l'*exclusió o marginació* (situació al marge del món laboral, mancança de protecció social i aïllament social). La posició que ocupen les persones en aquest contínuum no és fixa, sinó mòbil i depèn de la posició de la resta de persones. En resum, l'exclusió social es podria concebre, per tant, com un fenomen de caràcter estructural, multidimensional, relacional i dinàmic (Arriba, 2002; Subirats *et al.*, 2005; Laparra *et al.*, 2007).

La joventut esdevé una etapa vital clau per tal de minimitzar els riscos socials en el futur, però, de la mateixa manera que la resta de població, els joves també estan sotmesos a desigualtats socials, les quals es plasmen en l'assumpció de diversos graus de vulnerabilitat social. Precisament, l'origen d'aquestes desigualtats rau, en gran part, en la capacitat que mostren els joves per contrarestar els efectes dels principals fenòmens que, com s'ha esmentat abans, configuren una nova realitat social més vulnerable: la feblesa dels vincles socials, la precarietat laboral i les limitacions de l'acció social.

El procés d'individualització (Giddens, 1998; Beck, 1998; Bauman, 2003; Lyotard, 1986; Lipovetsky, 1990) i la feblesa de les estructures col·lectives que funcionaven com a sistemes de seguretat o de protecció de l'individu tracen un conjunt de paràmetres òptims per a l'encarnació del risc social com a nou eix estructurant de la societat. Segons Beck (1998), els riscos no estan distribuïts de manera equitativa, i la desigualtat continua governant la vida de les persones; el seu impacte és més contundent en l'esfera individual que en la grupal. En aquest sentit, tal com assenyala López Blasco (2007), la incertesa que caracteritza l'escenari actual fa que els joves actuïn sota una gran pressió, havent de decidir individualment sobre qüestions de gran influència per a la seva vida futura com ara l'educació, l'ocupació o, fins i tot, l'oci. Però aquest plantejament no està exempt de crítiques, especialment en l'àmbit de la sociologia de la joventut. Furlong i Cartmel (2007) pensen que, tot i que és cert que les identitats col·lectives han esdevingut més fràgils, les classes socials o la procedència social continuen estructurant i exercint certa influència en la predeterminació de les oportunitats individuals dels joves. Aquests autors constaten pautes diferenciades en relació amb el treball, els estudis, el lleure i la política entre el jovent en funció de la seva procedència de classe (Furlong i Cartmel, 2001). La interpretació dels resultats evoca la vigència de l'*habitus* bourdieuà com a element que reforça els processos de reproducció social (Bourdieu i Passeron, 1977), els quals atorguen a la família un gran pes com a font de desigualtats entre els joves.

Pel que fa a la precarietat laboral, lligada directament a la transformació de les relacions laborals en el context postfordista (Boltansky i Chiapello, 2002), es concentra, sobretot, en els sectors laborals de nova creació i afecta, particularment, els col·lectius que presenten una incorporació recent en el mercat laboral (Laparra, 2006). Això explica que els joves siguin un dels segments de població en què la precarietat laboral és més elevada en relació amb la resta de població ocupada. Malgrat tot, la precarietat no afecta de manera homogènia el conjunt dels joves, sinó que tendeix a ser més intensa durant la primera fase de contacte amb el mercat de treball, en les primeres feines, entre els joves amb menys formació i entre els joves nouvinguts (Porcel *et al.*, 2009). Albaigés

et al. (2004) remarquen, en aquesta mateixa línia, que la precarietat laboral no és un fenomen generalitzable a tot el col·lectiu jove i afegixen que la família esdevé l'únic mecanisme capaç d'evitar (quan pot) que la precarietat juvenil derivi en situacions d'exclusió social.

Finalment, el model d'estat del benestar té, també, un paper fonamental envers les desigualtats socials. En el cas d'Espanya, el model d'estat del benestar vigent es caracteritza pel pes que ocupa la família en termes assistencials com a complement de la tasca realitzada per l'estat i per les organitzacions privades amb ànim de lucre o sense³ (Moreno, 2000). De fet, la preponderància de les tasques assistencials de les famílies s'intensifica encara més quan es tracta de cobrir el col·lectiu jove, ja que, en aquest model, l'estat assumeix una posició residual, i atén especialment la població que presenta una feblesa social més gran (gent gran, discapacitats, malalts, etc.) (Flaquer, 2004; Gentile, 2006). Per tant, en la mesura que cada família desenvolupa el paper assistencial en funció de la seva disponibilitat material, patrimonial i relacional, es posa de manifest que l'assistència als joves és diferent en funció de les capacitats de cada família, la qual cosa es tradueix en un sistema assistencial juvenil que reproduïx les desigualtats socials existents entre les famílies (Gentile, 2006).

La visió conjunta d'aquests tres processos i la manera desigual com afecten la població jove reforcen la concepció heterogènia del col·lectiu jove. Tal com ja s'ha vist, la procedència social, l'experiència formativa i laboral, el moment en què es troben en relació amb la transició a l'adulthood, el poder adquisitiu dels mateixos joves o de les seves famílies, són aspectes que contribueixen a configurar un ventall de situacions socials juvenils diferenciades, en les quals el nivell de vulnerabilitat social assumit pels joves varia.

3. L'estructura social com a sistema de relacions i la construcció de tipologies

En el context d'aquest article, la noció d'*estructura social* remet al que Bourdieu (1988) denomina *espai social*. Aquest espai de diferències es troba estructurat en funció de la distribució dels diferents tipus de capitals entre la població, entre els quals destaquen el capital econòmic, el capital cultural i el capital social (Bourdieu, 1991 i 1999). El grau de disposició dels diferents capitals és el que determina la posició de l'individu com a part de l'estructura, i cada posició té un «valor». Un altre aspecte que cal assenyalar és que, segons indica Martín Criado (1998), aquest sistema de posicions no és estàtic, sinó que es troba en una situació de tensió constant i en un procés de reconfiguració contínua. Els subjectes que conformen l'estructura no són únicament ocupants de la seva posició, sinó que estan en pugna amb la resta seguint diferents estratègies, les quals alteren les relacions de forces (Martín Criado, 1998). Per tant, l'anàlisi sincrònica de l'estructura social obliga a considerar-la el resultat d'una fotografia que congela les relacions de forces en un moment en el temps, sense que això impliqui obviar-ne la inestabilitat.

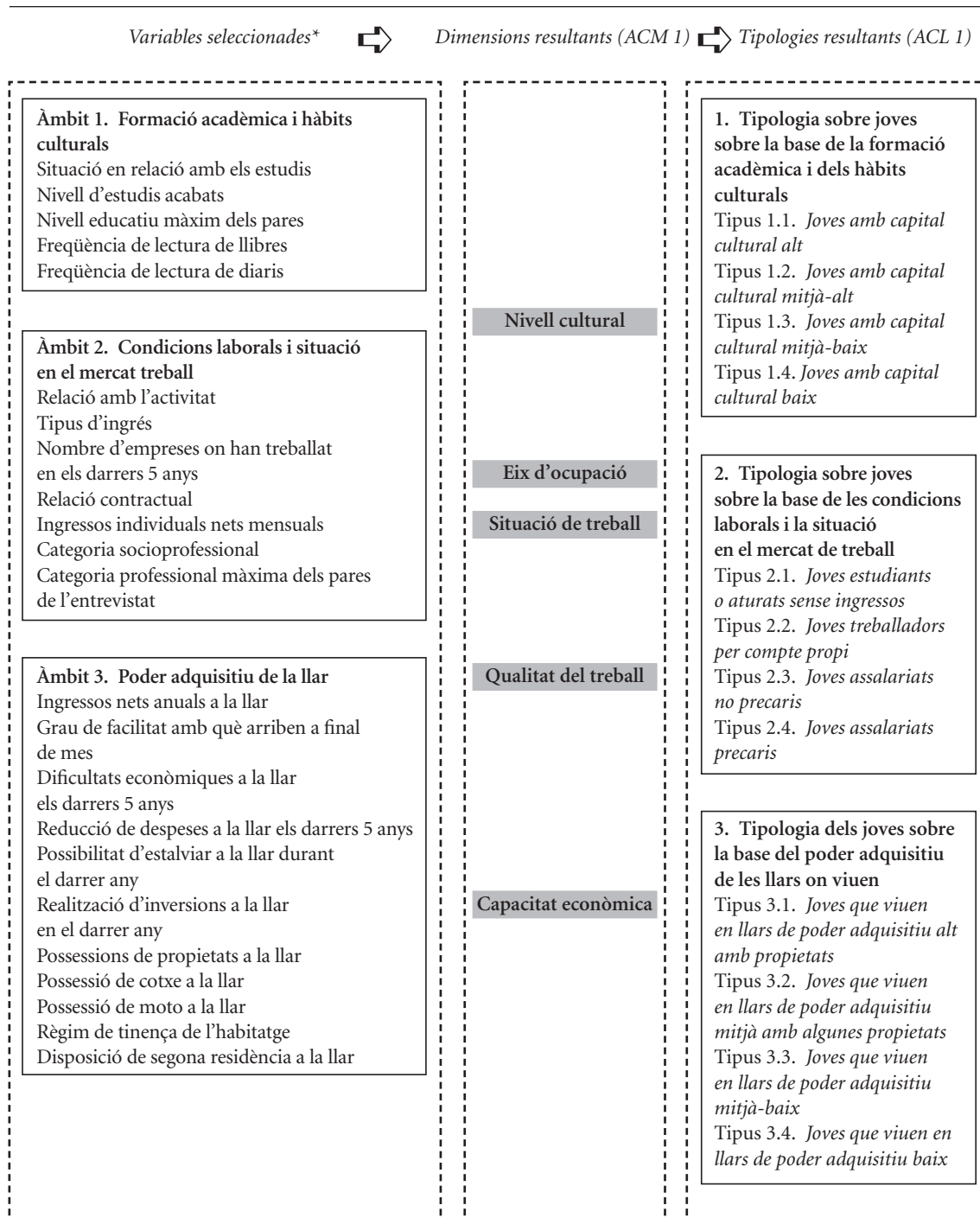
La construcció de tipologies demostra una gran idoneïtat metodològica per a l'estudi de l'estructura social, ja que satisfà la necessitat de classificar o d'estructurar els individus (López, 1996). Per tal de construir la tipologia de joves⁴ s'ha seguit un procediment en què se succeeixen diverses anàlisis multivariables,⁵ les quals s'articulen en dues fases. La primera fase ha consistit en

3. Aquest model d'estat del benestar s'ha classificat dins dels règims del sud d'Europa (Ferrara, 1995), juntament amb Portugal, Itàlia i Grècia. Aquest model també és denominat *règim mediterrani del benestar*.

4. La població jove s'ha delimitat a partir de l'edat, considerant els individus de 16 a 34 anys. D'una banda, el límit d'edat inferior, 16 anys, és fixat per la població que cobreix la font de dades utilitzada, que és la població de 16 i més anys. D'altra banda, el límit superior, 34 anys, respon al fet que actualment es constata un endarreriment important dels joves en l'assoliment de l'emancipació plena, circumstància que marca el final de la joventut. D'aquesta manera, s'ha prioritzat incloure la finalització de les transicions juvenils cap a l'adulthood, sota el risc d'incloure, també, adults-joves en la població objecte d'anàlisi.

5. La font de dades utilitzada ha estat l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya, 2006 (Idescat i IERMB). Per a més detalls sobre la metodologia d'aquesta enquesta, vegeu López i Lozares (2007b) i Clos i Flores (2008).

FIGURA 1. Procés de creació de les tipologies parcials (cultura, treball i poder adquisitiu). Fase 1

FONT: Elaboració pròpia.

* A banda d'aquestes variables actives, es van considerar com a variables il·lustratives el sexe, l'edat, el lloc de naixement i la grandària del municipi de residència. A diferència de les variables actives, les variables il·lustratives dins d'un ACM no intervenen en el càlcul dels nous factors, però s'utilitzen per a descriure i validar les classificacions tipològiques. L'origen social dels joves, operativitzat a través del nivell d'estudis acabats i la categoria professional dels pares, participa com a variable activa en l'anàlisi com a aproximació al concepte bourdieuà d'*habitus*, i és considerat, així, un indicador més de capital cultural o laboral.

l'obtenció de *tipologies parcials*, relatives a diversos àmbits estructurants de la realitat juvenil (formació i cultura, treball i poder adquisitiu familiar o de l'individu). A la segona fase s'han tractat conjuntament aquestes tipologies, amb l'objectiu de sintetitzar-les en una de sola de caràcter global (López i Lozares, 2007a). Ensenms, els processos de creació de cada tipologia comporten una doble anàlisi multivariable basada, en primer lloc, en una dimensionalització de les variables seleccionades (anàlisi factorial) i, en segon lloc, en la classificació de les unitats d'anàlisi (anàlisi de conglomerats) (Domínguez i López, 1996; López, 1996; Lozares *et al.*, 1998; Lozares i López, 2000; Cea D'Ancona, 2004).

El fet de construir tipologies parcials de joves en la primera fase es basa en la noció bourdieuana de *camp* (Bourdieu, 1991 i 1999), entès com a subsistema relativament diferenciat, mai completament autònom, que implica una retraducció específica de les diverses espècies de capital dins d'una lògica pròpia (Martín Criado, 1998). En aquest cas, l'objectiu fonamental ha estat delimitar tres *camps* que esdevenen cabdals en l'estructuració de la realitat juvenil i, per tant, en l'establiment de les desigualtats socials entre els joves, sobretot en termes de vulnerabilitat social. Aquests *camps* són: la formació acadèmica i els hàbits culturals; les condicions de treball i la situació en el mercat laboral, i el poder adquisitiu de la llar. Els resultats d'aquesta anàlisi no es descriuen en aquest article, ja que és tan sols un pas previ per a l'anàlisi global final. Tanmateix, els esquemes d'aquest article reflecteixen la complexitat de tot el procés d'anàlisi que s'ha realitzat⁶ i resumeixen les variables seleccionades per a cadascun d'aquests *camps* o àmbits, els factors resultants, les tipologies parcials i la tipologia global.

4. L'estructura social dels joves catalans

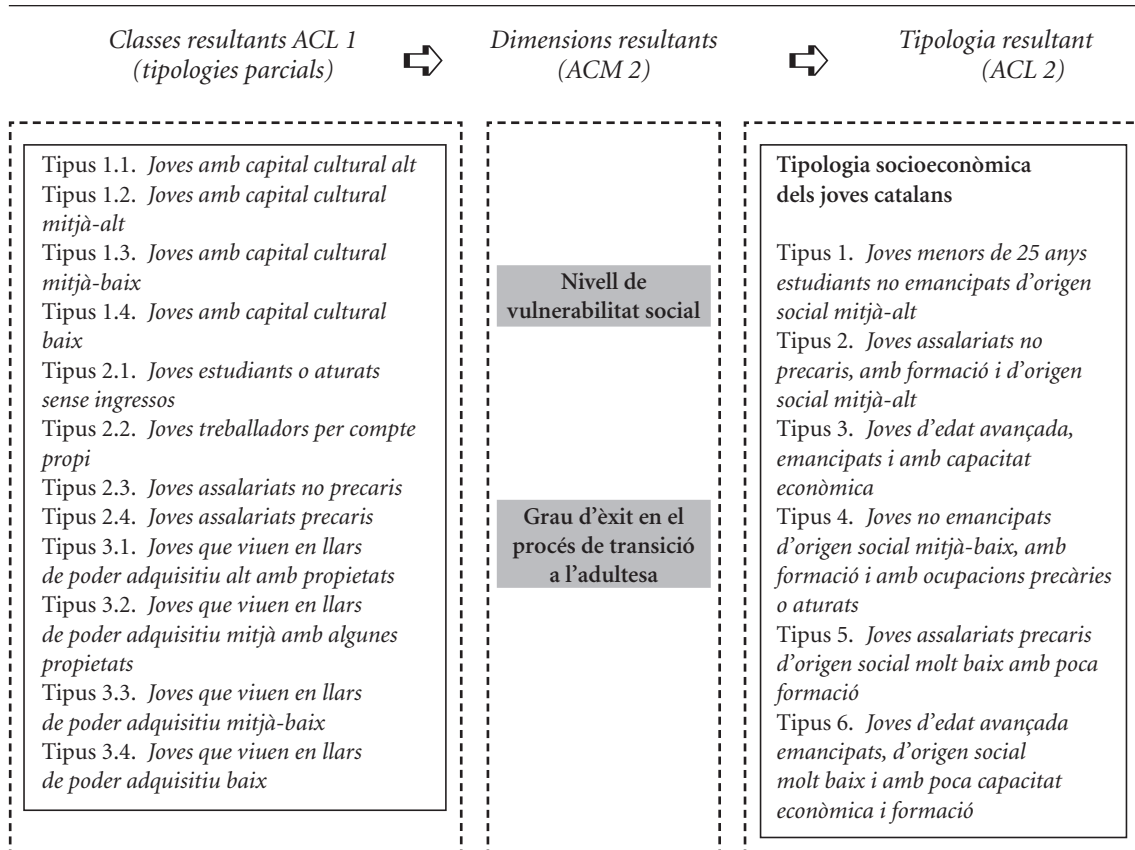
Els resultats de les anàlisis realitzades mostren una realitat juvenil estructurada per dues dimensions: el nivell de vulnerabilitat social i el grau d'èxit en la transició a l'adultesa. Aquestes dimensions es corresponen amb els factors resultants de l'anàlisi de correspondències múltiples implementada sobre les tipologies parcials de joves que s'han construït a la primera fase:

— *Nivell de vulnerabilitat social.*⁷ Aquesta dimensió s'ha d'entendre com la combinació de l'exposició a situacions de risc social i dels recursos de què disposen els individus per fer front a aquestes situacions. El nivell de vulnerabilitat social dels joves apareix força associat a aspectes com ara la procedència social dels individus, el fet d'estar o no emancipat i el nivell de formació assolit. Les dades demostren que la classe social dels progenitors, deduïda en aquest exercici a partir de la categoria professional i el nivell d'estudis acabats, marca clarament les condicions d'existència dels fills, tant en l'àmbit econòmic com en l'educatiu. És precisament per això que l'origen social dels joves està relacionat amb el nivell de vulnerabilitat, de manera que els joves d'origen social alt tendeixen a situar-se en un nivell de vulnerabilitat inferior que no pas els joves que provenen de famílies més humils. D'altra banda, l'emancipació residencial també apareix com un procés lligat al nivell de vulnerabilitat dels joves, en la mesura que la vulnerabilitat és més gran quan es viu fora de l'aixopluc dels pares. Finalment, la formació intervé igualment de manera clara en la composició d'aquest eix de doble manera. En primer lloc, en termes de qualificació. En aquest sentit, s'entén que els joves amb una formació més elevada disposen de més recursos per fer front a les situacions de risc social. En segon lloc, la formació aporta també a l'eix certa informació sobre l'estat del cicle formatiu dels joves (també relacionat amb el procés d'emancipació), de manera que estar

6. El desenvolupament de les anàlisis multivariables s'ha realitzat amb el programari estadístic SPAD (Système Portable pour l'Analyse des Données). Els procediments d'anàlisi de correspondències múltiples (ACM) i d'anàlisi de classificacions (ACL) són els implementats per aquest paquet estadístic.

7. Aquest factor explica el 57,8 % de la variància que acumulen les variables analitzades i ocupa la posició horitzontal en la [figura 1](#).

FIGURA 2. Procés de creació de la tipologia socioeconòmica dels joves catalans. Fase 2

FONT: Elaboració pròpia.

estudiant comporta un risc social inferior que no pas estar inserit en el mercat laboral o en procés d'inserció. En definitiva, si s'observa la [figura 1](#), aquest eix arrossega cap a la dreta les situacions juvenils més precàries i desacomodades, que quedarien il·lustrades per joves emancipats, de procedència social baixa, que han acabat el cicle formatiu amb un nivell d'estudis baix i que presenten unes condicions laborals precàries. A l'esquerra, en canvi, quedarien les situacions juvenils més acomodades i benestants.

— *Grau d'èxit en el procés de transició a l'adulthood*.⁸ La definició d'aquest factor està marcada sobretot per la posició en el mercat de treball, juntament amb el poder adquisitiu de la llar on viuen els joves. L'eix indica el nivell d'èxit aconseguit pels joves a l'hora de situar-se en el món adult, un pas que és delimitat per la finalització del cicle formatiu, la inserció laboral i l'emancipació residencial (Casal *et al.*, 2004; Miret *et al.*, 2007). A la [figura 1](#), la verticalitat d'aquest eix situa a la part inferior de l'espai factorial les situacions més avançades i reeixides de transició a l'adulthood, lligades a una bona posició en el mercat laboral i a una bona capacitat econòmica a la llar de residència, mentre que a la part superior quedarien localitzades les situacions juvenils més precàries en termes de condicions de treball i de poder adquisitiu de la llar de residència. Els joves que encara estan en procés de completar la transició cap a l'adulthood apareixen, en canvi, en posicions més centrades, més neutres. En aquest sentit, la part central de l'eix es podria considerar el punt inicial de la tran-

8. Aquest factor explica el 41,0% de la variància de les variables analitzades i se situa verticalment en la [figura 1](#).

sició cap a l'adultesa o també un punt intermedi entre l'èxit o el fracàs. A mesura que els individus van assolint transicions parcials (formativa, treball, emancipació residencial) i en funció de l'èxit amb què les assoleixen, es van situant més o menys als extrems d'aquest eix.

Finalment, com a resultat de l'anàlisi de conglomerats, s'han obtingut sis tipus de joves que articulen l'estructura social juvenil de Catalunya. La realitat juvenil catalana és heterogènia i denota una gran desigualtat social en relació amb els nivells de vulnerabilitat social que assumeixen els joves i també respecte al grau d'èxit en la transició a l'adultesa que assoleixen. A continuació, es descriuen els diferents tipus de joves catalans:

— *Tipus 1. Joves estudiants no emancipats d'origen social mitjà-alt.* Aquest perfil agrupa el 14,4% de la població juvenil. Els trets distintius d'aquest grup es basen, sobretot, en què són joves no ocupats (94,4%) i que la majoria està realitzant estudis universitaris (67,8%). Gairebé el 90% té menys de 25 anys, la qual cosa explica, també, que majoritàriament no estiguin emancipats. Respecte al poder adquisitiu de les llars on viuen, es tracta de joves que resideixen en llars amb un poder adquisitiu elevat (46,1%) o mitjà (40,2%). La situació que ocupa la [figura 1](#) explica que es tracta del grup de joves que es mostra menys vulnerable socialment, a la vegada que es confirma que encara no ha afrontat la transició a l'adultesa.

— *Tipus 2. Joves assalariats no precaris, amb formació i d'origen social mitjà-alt.* Aquests joves constitueixen el 16,7% del conjunt de la població de 16 a 34 anys de Catalunya. Principalment, es caracteritzen per treballar en condicions laborals no precàries (82,7%), que denoten una certa estabilitat contractual i uns ingressos a l'altura de la feina que es realitza. Més de tres quartes parts presenten una formació elevada, i la majoria ha acabat el període formatiu amb estudis superiors, mentre que una minoria ho ha fet amb estudis secundaris. Tot i que gran part d'aquests individus es defineixen com a *assalariats* i, per tant, inserits en el mercat de treball, molts encara no s'han emancipat residencialment. El 42,2% viu amb els seus progenitors, que a més presenten un poder adquisitiu elevat, i el 28,7% també, però en llars amb un poder adquisitiu mitjà. Aproximadament, tan sols un de cada cinc està emancipat. Aquestes dades perfilen un grup de joves que es troba en ple procés de transició cap a l'adultesa, la majoria amb una edat d'entre 25 i 29 anys (43,5%), tot i que una altra part important presenta una edat menor (28,6%), de 20 a 24 anys. Tot i que encara (molts d'ells) no hagin completat la transició a l'adultesa, l'èxit amb què estan afrontant aquest procés de moment els situa força avall a l'eix vertical (grau d'èxit en el procés de transició a l'adultesa) de la [figura 1](#).

— *Tipus 3. Joves d'edat avançada, emancipats i amb capacitat econòmica.* Aquest grup aplega el 13,9% dels joves catalans i és dels més minoritaris. La característica que reforça la identitat d'aquest col·lectiu envers la resta és, igual que el grup anterior, la presència d'assalariats no precaris (80,3%). Però, en segon lloc i a diferència del grup anterior, aquests joves estan ja emancipats de la llar dels pares i, a més, la majoria disposa d'un poder adquisitiu mitjà (52,2%) o alt (36,7%). De fet, aquesta situació està relacionada amb l'edat d'aquests joves, que majoritàriament sobrepassa els 29 anys (62,3%). És, per tant, un col·lectiu que es troba pràcticament al llindar de l'adultesa i, fins i tot, a alguns se'ls podria considerar ja adults-joves. Segons la posició que ocupa aquest grup a la [figura 1](#), es pot dir que són els joves que han realitzat o estan realitzant aquesta transició amb més èxit sociolaboral. Pel que fa a la formació d'aquests joves, pràcticament tots els integrants del grup han acabat estudis superiors o secundaris. Es detecta una certa heterogeneïtat respecte a la procedència social d'aquests individus, entre els quals destaca un perfil de pares amb un nivell socioeconòmic mitjà-baix.

— *Tipus 4. Joves no emancipats d'origen social mitjà-baix, amb formació i amb ocupacions precàries o aturats.* Aquest és el perfil que aglutina la proporció més elevada de població jove (21,8%) i és també el més complex, a causa de la diversitat dels seus integrants. Aquest grup es caracteritza, principalment, per les condicions precàries en què treballen els seus membres, que majoritàriament ocupen feines temporals amb sous baixos (56,7%). D'altra banda, hi ha un gruix important que no treballa, dels quals una part són estudiants i l'altra aturats (35,6%). Un altre dels aspectes que més marquen la idiosincràsia d'aquest grup és que majoritàriament aquests

joves no estan emancipats. Les situacions de poder adquisitiu en aquestes llars són molt dissemblants: les que més predominen, per ordre de rellevància, són les de poder adquisitiu mitjà (35,3%), mitjà-baix (21,6%) o baix (6,7%). El nivell de formació d'aquest col·lectiu també és força heterogeni, tot i que els més rellevants són els estudis secundaris i els universitaris. A més, s'ha de tenir en compte la presència d'estudiants universitaris. Finalment, cal afegir que les edats d'aquests individus també són molt diverses, però la presència de joves de menys de 25 anys és més rellevant en aquest grup que en d'altres i, de fet, en l'àmbit intern constitueix més de la meitat del col·lectiu (57,6%). L'heterogeneïtat d'aquest grup fa que sigui el més neutre en la posició a l'espai vectorial en la [figura 1](#).

— *Tipus 5. Joves assalariats precaris, d'origen social molt baix i amb poca formació.* El 16,0% dels joves catalans pertanyen a aquest grup. Aquests joves es caracteritzen, sobretot, per haver acabat el cicle formatiu amb estudis primaris i provenen de pares sense estudis (68,4%). Un altre dels trets que contribueixen de manera rellevant a la seva identitat és que estan emancipats i gran part viuen en llars de poder adquisitiu baix (37,1%) o mitjà-baix (23,6%). Tres de cada quatre treballen en condicions força precàries (74,4%) i cal destacar la forta presència que tenen en aquest grup els joves nascuts fora d'Espanya (37,2%). La posició d'aquest grup en la [figura 1](#) indica que aquests joves presenten un nivell de vulnerabilitat social força elevat i que han portat a terme una transició a l'adulthood molt poc reeixida.

— *Tipus 6. Joves d'edat avançada emancipats, d'origen social mitjà-baix i amb poca formació i poc poder adquisitiu.* D'aquest grup forma part el 17,1% de la població jove catalana. La característica més diferenciadora respecte a la resta de grups és que estan emancipats i viuen en llars de poder adquisitiu mitjà-baix (47,3%) o mitjà (33,1%). Més de la meitat han acabat el cicle formatiu amb un nivell d'estudis secundaris i un de cada tres només va acabar els estudis primaris. Una part important treballa en condicions precàries, marcades sobretot per feines eventuais i sous baixos (47,8%), i també hi ha una minoria de treballadors per compte propi (16,8%), però que resulten rellevants en relació amb la resta de grups. Pràcticament la totalitat d'aquests joves té més de 24 anys i el 42,8% en té més de 29. Finalment, cal afegir que, igual que en el grup anterior, hi ha una presència important de joves nascuts fora d'Espanya (gairebé un de cada quatre). La posició d'aquest grup en la [figura 1](#) revela un perfil de joves d'una vulnerabilitat social elevada amb un grau d'èxit en la transició a l'adulthood moderat.

En la [figura 1](#) es pot observar com se situen els diferents tipus de joves en un espai vectorial creat a partir de les dimensions «Nivell de vulnerabilitat social» i «Grau d'èxit en la transició a l'adulthood».

5. Conclusions

Aquests resultats i la disposició dels diferents tipus de joves a l'espai vectorial suggereixen algunes interpretacions que es podrien resumir en quatre punts. En primer lloc, la posició dels tipus 1 i 2 indica que els joves d'origen social alt que allarguen el període de formació fins a la universitat ocupen les situacions socials menys vulnerables de la realitat juvenil, sobretot si encara no estan emancipats. En aquest sentit, és evident que el nivell d'exposició davant de riscos socials és inferior quan es viu a casa dels pares, i més encara si es tracta de pares ben situats socioeconòmicament. S'ha de dir, també, que el fet d'allargar el període de formació està associat amb una emancipació més tardana, la qual cosa contribueix a endarrerir l'aparició de situacions de risc social. A més, aquestes circumstàncies —origen social alt, estudis universitaris acabats o en curs i retard de l'emancipació— contribueixen força al fet que, *a posteriori*, es produeixi una transició reeixida a l'adulthood en l'àmbit sociolaboral.

En segon lloc, la situació que ocupa el tipus 4 posa en relleu, sobretot, que l'assoliment d'un nivell de formació elevat, independentment de l'estatus socioeconòmic de la família del jove, atenua la vulnerabilitat social dels individus. D'altra banda, en aquest cas, l'atenuació de la vulnerabilitat

sència en aquests dos grups, ja que en aquests casos s'hi afegeixen altres problemàtiques. D'entre aquests dos grups de joves, el tipus 5 —joves assalariats precaris, d'origen social molt baix i amb poca formació— és el que presenta una transició a l'adulthood menys reeixida en termes sociolaborals, tot i que s'ha d'esmentar també que és un perfil de menys edat que el tipus 6, la qual cosa pot marcar alguna diferència en aquest sentit.

Tot plegat permet ressaltar, sobretot, dues qüestions. D'una banda, es confirma l'heterogeneïtat de situacions socials que engloba la realitat juvenil a Catalunya i els diferents nivells de vulnerabilitat social a la qual estan exposats els joves en funció de les seves característiques. Aquest fet obliga a pensar en polítiques de joventut flexibles, que s'adaptin a diverses problemàtiques en funció de la pluralitat de necessitats juvenils, que poden anar de les necessitats materials a l'assessorament i l'acompanyament de processos. Les polítiques integrades de transició es basen en aquesta filosofia (López Blasco, 2007) i constitueixen una de les propostes més interessants per abordar amb eficàcia aquesta problemàtica. D'altra banda, el nivell de formació, l'origen social dels joves i la situació d'emancipació apareixen com els principals determinants del grau de vulnerabilitat que assumeixen els joves i, en aquest sentit, esdevenen els punts més importants d'intervenció per tal d'avançar cap a una situació d'igualtat d'oportunitats entre el jovent.

6. Bibliografia

- ALBAIGÉS, Bernat; SISTO, Vicente; ROMÁN, José Antonio (2004). *Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria de Joventut.
- ARRIBA, Ana (2002). *El concepto de exclusión en política social*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Unidad de Políticas Comparadas. [Documento de Trabajo 02-01]
- BAUMAN, Zygmunt (2003). *Modernidad líquida*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.
- BECK, Ulrich (1996). «La teoría de la modernización reflexiva». A: BERIAIN, Josep (comp.). *Las consecuencias perversas de la modernidad: Modernidad, contingencia y riesgo*. Barcelona: Anthropos, p. 223-265.
- (1998). *La sociedad del riesgo: Hacia una nueva modernidad*. Barcelona: Paidós.
- BOLTANSKY, Luc; CHIAPELLO, Eve (2002). *El nuevo espíritu del capitalismo*. Madrid: Akal.
- BOURDIEU, Pierre (1988). *La distinción: Criterios y bases sociales del gusto*. Madrid: Taurus.
- (1991). *El sentido práctico*. Madrid: Taurus.
- (1999). *Razones prácticas: Sobre la teoría de la acción*. Barcelona: Anagrama.
- BOURDIEU, Pierre; PASSERON, Jean-Claude (1977). *La reproducción: Elementos para una teoría del sistema de enseñanza*. Barcelona: Laia.
- BRANNEN, Julia; NILSEN, Ann (2002). «Young people's time perspectives: from youth to adulthood». *Sociology*, núm. 36 (3), p. 513-537.
- CASAL, Joaquim (1996). «Modos emergentes de transición a la vida adulta en el umbral del siglo XXI: Aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración». *REIS: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 75, p. 295-316.
- CASAL, Joaquim; GARCIA, Maribel; MERINO, Rafael; QUESADA, Miguel (2004). *Enquesta als joves de Catalunya: 2002*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria General de Joventut.
- (2006). «Aportaciones teóricas y metodológicas a la sociología de la juventud desde la perspectiva de la transición». *Papers: Revista de Sociología*, núm. 79, p. 21-48.
- CASTEL, Robert (1997). *Las metamorfosis de la cuestión social: Una crónica del salariado*. Buenos Aires: Paidós.
- (2006). *La inseguridad social: ¿Qué es estar protegido?* Reimpr. Buenos Aires: El Manantial.
- CEA D'ANCONA, M. Ángeles (2004). *Análisis multivariable: Teoría y práctica en la investigación social*. Madrid: Síntesis.
- DOMÍNGUEZ, Màrius; LÓPEZ, Pedro (1996). «La construcció de tipologies: procés i tècniques d'anàlisi de dades». *Papers: Revista de Sociología*, núm. 48, p. 31-39.
- DU BOIS-REYMOND, Manuela (2009). «Models of navigation and life management». A: FURLONG, Andy (ed.). *Handbook of youth and young adulthood: New perspectives and agendas*. Londres: Routledge, p. 31-38.
- FERRARA, Mauricio (1995). «Los estados de bienestar del Sur en la Europa social». A: SARASA, Sebastià; MORENO, Luis (ed.). *El estado del bienestar en la Europa del sur*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, p. 85-111.

- FEIXA, Carles (1993). *La joventut com a metàfora: Sobre les cultures juvenils*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria General de Joventut.
- FLAQUER, Lluís (2004). «La articulació entre família i el Estat de benestar en els països de la Europa del sud». *Papers: Revista de Sociologia*, núm. 73, p. 27-58.
- FURLONG, Andy; CARTMEL, Fred (2001). *Els contextos canviants de la joventut*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria General de Joventut.
- (2007). *Young people and social change: New perspectives*. 2a ed. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- GENTILE, Alexandro (2006). *Una precària transició a l'edat adulta: Inestabilitat laboral i límits del règim familiarista de Estat del Benestar: El cas de Espanya*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Unidad de Políticas Comparadas. [Documento de Trabajo 06-02]
- GIDDENS, Anthony (1998). *Modernidad e identidad del yo: El yo y la sociedad en la época contemporánea*. 2a ed. Barcelona: Península.
- HEINZ, Walter (2009). «Youth transitions in an age of uncertainty». A: FURLONG, Andy (ed.). *Handbook of youth and young adulthood: New perspectives and agendas*. Londres: Routledge, p. 3-13.
- LAPARRA, Miguel (2006). *La construcción del empleo precario: Dimensiones, causas y tendencias de la precariedad laboral*. Madrid: Fundación Foessa; Cáritas.
- LAPARRA, Miguel; OBRADORS, Anna; PÉREZ, Begoña; PÉREZ YRUELA, Manuel; RENES, Víctor; SARASA, Sebastià; SUBIRATS, Joan; TRUJILLO, Manuel (2007). «Una proposta de consens sobre el concepte d'exclusió. Implicacions metodològiques». *Revista Espanyola del Tercer Sector*, núm. 5, p. 15-57.
- LIPOVETSKY, Gilles (1990). *La era del vacío: Ensayos sobre el individualismo contemporáneo*. 4a ed. Barcelona: Anagrama.
- LÓPEZ, Pedro (1996). «La construcció de tipologies: metodologia d'anàlisi». *Papers: Revista de Sociologia*, núm. 48, p. 9-29.
- LÓPEZ, Pedro; LOZARES, Carlos (2007a). «La conciliació entre les exigències del àmbit productiu i les condicions sociofamiliars: estudi de cas d'una empresa». *Papers: Revista de Sociologia*, núm. 83, p. 123-144.
- (2007b). «Implicacions sociològiques en la construcció d'una mostra estratificada». *Empiria: Revista de Metodologia de Ciències Socials*, núm. 14, p. 87-108.
- LÓPEZ BLASCO, Andreu (2007). «Trajectòries de vida dels i de les joves: de la linealitat a la incertesa. Repercussions per a les polítiques». A: DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Joventut i polítiques de joventut*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- LOZARES, Carlos; LÓPEZ, Pedro (2000). *Anàlisi multivariada de dades estadístiques*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- LOZARES, Carlos; LÓPEZ, Pedro; BORRÁS, Vicent (1998). «La complementariedad del log-lineal y del análisis de correspondencias en la elaboración y análisis de tipologías». *Papers: Revista de Sociologia*, núm. 55, p. 79-93.
- LYOTARD, Jean-François (1986). *La condición postmoderna: Informe sobre el saber*. 1a ed., 1a reimpr. Madrid: Cátedra.
- MARTÍN CRIADO, Enrique (1998). *Producir la juventud: Crítica de la sociología de la juventud*. Madrid: ISTMO.
- MERINO, Rafael (2008). «Joves i estructura social». *Nous Horitzons*, núm. 189, p. 27-33.
- MIRALLES GUASCH, Carme (dir.) (2008). *El trabajo de campo de la Encuesta de condiciones de vida y hábitos de la población de Cataluña, 2006*. Barcelona: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
- MIRET, Pau; SALVADÓ, Antoni; SERRACANT, Pau; SOLER, Roger (2008). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007: Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Secretaria General de Joventut.
- MORENO, Lluís (2000). *Ciudadanos precarios: La «última red» de protección social*. Barcelona: Ariel.
- PAUGAM, Serge (2007). *Las formas elementales de la pobreza*. Madrid: Alianza.
- PORCEL, Sergio; GUMÀ, Jordi; CLAPÉS, Jaume (2009). *Condicions de vida i hàbits de la població jove de la província de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- SHANAHAN, Michael (2000). «Pathways to adulthood in changing societies: variability and mechanisms in life course perspective». *Annual Review of Sociology*, núm. 26, p. 667-692.
- SINTES, Elena; PORCEL, Sergio (2008). «La perspectiva de cicle vital». *Nous Horitzons*, núm. 189, p. 123-132.
- SUBIRATS, Joan (dir.); GOMÀ, Ricard; BRUGUÉ, Joaquim (coord.) (2005). *Análisis de los factores de exclusión social*. Bilbao: Fundación BBVA.